

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIUS**

LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai
A. Vivulskio g. 11, 03610 Vilnius

2013-10-30 Nr.(3.20.-2013-763)-2-1628
į 2013-10-22 e.l paštą (reg. Nr. E-763)

LR Vyriausybės kancleriui A. Mačiuliui
Gedimino pr. 11, LT-01103 Vilnius

**DĖL PASTABŲ IR SIŪLYMŲ PATEIKIMO PERĖJIMO NUO INSTITUCINĖS GLOBOS
PRIE ŠEIMOJE IR BENDRUOMENĖJE TEIKIAMŲ PASLAUGŲ NEĮGALIESIEMS,
LIKUSIEMS BE TĖVŲ GLOBOS VAIKAMS PROGRAMOS IR ŠIOS PROGRAMOS
2014-2020 M. VEIKSMŲ PLANO PROJEKTAMS**

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, susipažinusi su Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateiktu Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems, likusiems be tėvų globos vaikams programos projektu (toliau – Programa) ir Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems, likusiems be tėvų globos vaikams programos 2014 - 2020 m. veiksmų plano projektu (toliau – Veiksmų planas), teikia šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Dėl perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems, likusiems be tėvų globos vaikams.

1.1. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. A1-517, kuriuo patvirtintos Neįgalių vaikų, likusių be tėvų globos vaikų, suaugusių neįgalių asmenų socialinės globos namų deinstitutionalizacijos strateginės gairės (toliau – Strateginės gairės), buvo pavesta sudaryti tarpinstitucinę darbo grupę Neįgalių vaikų, likusių be tėvų globos vaikų, suaugusių neįgalių asmenų socialinės globos namų deinstitutionalizacijos strategijai parengti, todėl, atsižvelgiant į šią aplinkybę ir į tai, kad parengtame dokumente nėra nuorodos į Strategines gaires, lieka neaišku, kodėl neesant strategijos parengta Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems, likusiems be tėvų globos vaikams programa (toliau – Programa).

1.2. Neįgalių vaikų, likusių be tėvų globos vaikų, suaugusių neįgalių asmenų socialinės globos įstaigų deinstitutionalizacija turėtų būti valstybės politikos dalis, kurią priimant ir įgyvendinant turėtų dalyvauti ne tik vykdomosios valdžios, savivaldybių institucijos. Valstybės politikos šioje srityje tęstinumo užtikrinimo prasme, tikslinga tokios svarbos sprendimus (strategiją) priimti parlamentiniu lygmeniu, o strategiją įgyvendinančius dokumentus (programas, jų priemonių planus), atsižvelgiant į jų tarpinstitucinį (be tėvų globos likę vaikai nuo 0 iki 3 metų apgyvendinami sveikatos priežiūros įstaigose, numatyta plėsti bendruomenėse švietimo, kultūros, sveikatos priežiūros, socialines ir kt. paslaugas) pobūdį, turėtų (galėtų) tvirtinti kolegiali vykdomosios valdžios institucija – Vyriausybė.

1.3. Neįgalių vaikų, likusių be tėvų globos vaikų, suaugusių neįgalių asmenų socialinės globos namų deinstitutionalizacijos strateginėse gairėse numatyta 10 gairių įgyvendinimo kryptių, todėl Programos (ar kito strateginio pobūdžio dokumento) tikslai turėtų atitikti ir apimti visas nurodytas kryptis. Parengtoje Programoje nurodyti 3 tikslai, todėl neaišku kokiuose dokumentuose bus nustatytas kitų deinstitutionalizacijos strategijos gairių kryptių įgyvendinimas.

1.4. Siūlytina tikslinti Programos pavadinimą, nurodant jame įgyvendinimo laikotarpį, atsižvelgiant į Programos 22 punkte numatytą Programos veiksmų įgyvendinimo planą bei plano pavadinimą.

1.5. Tikslinti ir suderinti su Civilinio kodekso 3.259 straipsnio norma Programos 3 punkte nurodytą sąvoką „vaiko globa (rūpyba) šeimoje“, atsižvelgiant į tai, kad poįstatyminis teisės aktas negali keisti įstatyminio lygmens teisės akto normų. Ši pastaba taikytina ir kitoms šiame punkte vartojamoms naujoms sąvokoms.

Taip pat siūlytina tikslinti profesionalaus globėjo sąvokos apibrėžimą ir plačiau aptarti numatomus pokyčius vaiko globos (rūpybos) srityje, kadangi neaišku, ar vaiko globos šeimoje atveju globėju galės būti skiriamas tik asmuo, pripažintas profesionaliu globėju, kokie kriterijai apspręs globėjo profesionalumą – jo pasirengimas (kvalifikacija) ar tai, kad globėjui (gal būt) bus apmokama už teikiamas paslaugas ir/ar pan. Pažymėtina, kad pagal siūlomą sąvokos apibrėžimą, profesionalus globėjas negalės globoti giminystės ryšiais susijusių vaikų, nepriklausomai nuo giminystės laipsnio. Atsižvelgiant į tai, kad didžiausia tikimybė vaikui rasti globėją (rūpintoja) ir geriausius vaiko interesus atitinka globa (rūpyba) giminaičių šeimose, kritikuotina ir siūloma keisti ne tik Programos, bet galiojančių teisės aktų nuostatas, kuriomis apribojama parama asmenims, globojantiems (rūpinantiems) giminystės ryšiais susijusius vaikus. Pagal siūlomą sąvokos apibrėžimą, profesionalus globėjas teiks socialines paslaugas, bet nebūtinai bus vaikų globėju.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog parengtame Socialinių paslaugų įstatymo projekte tokios sąvokos „profesionalus globėjas“ nėra – ten vartojama sąvoka „socialinis globėjas“.

1.6. Tikslinti grupinių gyvenimo namų ir šeimos (specializuotų) modelio namelių vaikams sąvokų apibrėžimus, nes pagal Programos projektą abi šios įstaigos – socialinės globos institucijos, kuriose gali būti apgyvendinami neįgalūs vaikai.

1.7. Atsižvelgiant į tai, kad negalią turinčiam vaikui reikia didesnės priežiūros, neaiškūs argumentai, kuriais remiantis numatoma galimybė grupinio gyvenimo namuose apgyvendinti iki 10 neįgalių vaikų, o šeimos modelio nameliuose vaikams iki 8 vaikų.

1.8. Siekiant tinkamai panaudoti turimus finansinius išteklius, taip pat nustatyti programos tikslus ir uždavinius, kurie sudarytų realias prielaidas ir galimybes pasiekti deinstitutionalizacijos procesui keliamų tikslų, siūlytina atlikti išsamią situacijos analizę, ypač bendruomenėje teikiamų paslaugų srityje – nustatyti realų paslaugų poreikį, šiuo metu teikiamų paslaugų spektrą ir prieinamumą, identifikuoti kliūtis, stabdančias paslaugų bendruomenėje, vaiko globos (rūpybos) šeimoje, įvaikinimo plėtrą.

Atlikus išsamią situacijos analizę, turėtų būti papildyti Programos 4-10 punktai ir kitose Programos dalyse formuluojami labai konkretūs uždaviniai, atsisakant deklaratyvių formuluočių, iškeltiems tikslams pasiekti.

Tikslinti Programos 6 punkto formuluotę atsižvelgiant į tai, kad vaikai nuo 0 iki 3 metų apgyvendinami sutrikusio vystymosi kūdikių namuose, t.y. sveikatos priežiūros įstaigose.

Tikslinti Programos 11 punkto formuluotę, kurioje įtvirtinta galimybė kiekvienam likusiam be tėvų globos vaikui augti biologinėje šeimoje, nes šios formuluotės prieštarauja viena kitai. Atitinkamai tikslinti ir Programos įgyvendinimo vertinimo kriterijų ir siekiamų reikšmių sąrašo 1 punktą.

1.9. Nevienareikšmiškai turėtų būti vertintinas socialinės globos įstaigų (grupinių gyvenimo namų ir šeimos modelio namelių vaikams) priskyrimas bendruomeninėms paslaugoms ir tokių naujo tipo institucijų numatoma plėtra, kadangi tai, nors ir pagerins vaikų gyvenimo sąlygas, laikytina institucijų „smulkinimu“, o ne perėjimu nuo institucinės vaikų globos sistemos prie globos šeimos aplinkoje bei laikytina tarpine forma tarp globos specializuotose įstaigose ir bendruomeninės globos¹. Šiuo atveju kyla institucinės kultūros perkėlimo galimybės, nes ir

---

¹ Tikslinės ekspertų grupės ataskaita apie perėjimą nuo globos specializuotose įstaigose prie bendruomeninės globos.– Europos Komisijos užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių generalinis direktoratas, 2009.–P. 13.

nurodyti socialinės globos įstaigų nauji modeliai pasižymės grupiniu gyvenimu, socialiniu nuotoliu tarp globojamų (rūpinamų) vaikų ir personalo.

Neaiškūs argumentai, kodėl deinstitucionalizacijos procese nenumatytas šeimynų dalyvavimas, jų rėmimas, steigimosi skatinimo (plėtros) priemonės. Teigtina, jog ši vaikų globos (rūpybos) forma, kol nėra išplėtotą vaiko globa (rūpyba) šeimoje, yra pranašesnė už naujo tipo (modelio) socialinės globos įstaigų kūrimąsi ir plėtrą, nes neatsiranda aukščiau nurodytos rizikos, galinčios kilti grupinių gyvenimo namų ir šeimos modelio namelių vaikams atveju.

1.10 Siūlytina svarstyti galimybę 12.1-12.4 punktus, atsižvelgiant į jų turinį, perkelti į Programos I dalį, sukonkretinant kokių prevencinių ir bendruomeninių paslaugų trūksta (12.1 punktas), dėl kokių priežasčių socialinę riziką patiriančios šeimos negauna reikiamos pagalbos, koks pagalbos poreikis (paslaugų spektras, gavėjų skaičius ir pan.) (12.2 punktas), kokios priežastys stabdo vaiko globą (rūpybą) šeimoje (12.3 punktas), tikslinant sąvoką „globos šeimoje formos“ bei kritiškai įvertinant, ar globos šeimoje formų įvairovė yra vienintelė ir/ar pagrindinė kliūtis, stabdanti vaiko globos šeimoje plėtrą.

1.11. Tikslinti 13.1 punkto formuluotę, atsisakant deklaratyvių frazių („stiprinti“) ir konkrečiai formuluoti uždavinius („sukurti“ ir pan.).

Kuriant kompleksiskai teikiamos pagalbos vaikams ir šeimoms bendruomenėje sistemą ir užtikrinant jos efektyvumą, visų pirma turi būti nurodytos konkrečios, o ne abstrakčios, ir poreikius atitinkančios prevencinės priemonės, kurios sudarytų vaikui galimybę augti savo šeimoje, t.y. padedančios išvengti paėmimo iš šeimos, taip pat užtikrinančios galimybę vaikui grįžti į šeimą (Programos 13.1.1 punktas). Pabrėžtina, kad numatytos prevencinės priemonės, atsižvelgiant į dominuojančias šeimų, auginančių vaikus, įrašymo į socialinės rizikos šeimų sąrašus, taip pat vaikų paėmimo iš šeimos priežastis, nėra pakankamos ir neatitinka realaus prevencinių priemonių poreikio.

1.12. Nurodomos kryptys Programos uždaviniams (sukurti, išplėtoti, siekti) įgyvendinti, atsižvelgiant į jų pobūdį turėtų būti formuluojamos konkrečiai, todėl atsisakytina uždaviniams būdingų frazių „stiprinti“, „skatinti“ pasikartojimo. Atsižvelgiant į tai, kad Programos veiksmų plane nurodomos priemonės nėra konkrečios (pavyzdžiui, neaišku kokius ir kiek inovatyvius projektus įgyvendinant bus parengti kompleksiskai teikiamų paslaugų vaikui ir šeimai modeliai bendruomenėje) siūlytina svarstyti tikslingumą uždavinių įgyvendinimo kryptis formuluoti siejant juos su numatomomis priemonėmis bei Veiksmų plane tiksliai ir konkrečiai nurodant kokios priemonės bus įgyvendinamos. Priešingu atveju, esant neaiškioms ir nekonkrečioms priemonėms, jų kiekiui, neaiškūs lėšų poreikio apskaičiavimo būdai, formulės ir pan.

1.13. Tikslinti 13.2 punkto ir jo papunkčių formuluotes, aiškiai ir konkrečiai apibrėžiant kryptis 13.2 punkte nurodyto uždavinio įgyvendinimui ir įvertinti, ar numatomos priemonės yra pakankamos, atsižvelgiant į egzistuojančias vaiko globos šeimoje, šeimynoje, įvaikinimo plėtros nebuvimo priežastis. Siūlytina numatyti priemones, skatinančias šeimynų steigimąsi, taip pat remiančias jau veikiančias šeimynas.

1.14. Abejotina dėl Programos 13.3 punkte nurodyto uždavinio – palaiapsniui pertvarkyti sutrikusio vystymosi kūdikių namus ir numatytų įgyvendinimo kryptių adekvatumo, ypač atsižvelgiant į tai, kad Programos įgyvendinimo laikotarpis 2014 - 2020 metai, taip pat į tai, kad stabdyti institucinės globos steigimą sutrikusio vystymosi kūdikių namuose ketinama laikinai.

Minėtas uždavinys suformuotas siekiant institucinės globos pokyčių sveikatos priežiūros įstaigose (sutrikusio vystymosi kūdikių namuose), tačiau Programos veiksmų plano 1.3.1 priemonėje numatoma sutrikusio vystymosi kūdikių namus pertvarkyti į sveikatos priežiūros įstaigą, teikiančią ankstyvosios rehabilitacijos ir paliatyvios slaugos paslaugas vaikams, turintiems raidos sutrikimų ar sunkią negalę. Programos priemonių veiksmų plane nėra numatytas Sutrikusio vystymosi kūdikių namų pertvarkymas į vaikų globos namus. Atsižvelgiant į pateiktos Programos ir Projekto turinį, pasigendama aiškios struktūruotos sutrikusio vystymosi kūdikių namų pertvarkos vizijos išdėstymo, t.y. nėra įvardintos aiškiai suformuluotos ir terminais suplanuotos priemonės, kuriomis bus pasiekti pokyčiai. Programos įgyvendinimo vertinimo kriterijų ir siekiamų reikšmių

sąrašė nurodyta, jog iki 2020 m. šiuo metu veikiančių 5 sutrikusio vystymosi kūdikių namų nebeliks, tačiau Programoje užsimenama, jog pasinaudojant šių įstaigų turimais ištekliais, bus stiprinamos vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos paslaugos, sveikatos priežiūros paslaugos ir laikino „atokvėpio“ paslaugų sistema šeimoms, besilaukiančioms neįgalių vaikų ar juos auginančioms. Atkreiptinas dėmesys, jog šiuo metu sutrikusio vystymosi kūdikių namai yra sveikatos priežiūros įstaigos, teikiančios vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos, vaikų slaugos bei kitas sveikatos priežiūros paslaugas. Todėl, atsižvelgiant į parengto Projekto turinį, nėra aišku, kokia numatoma tolesnė sutrikusio vystymosi kūdikių namų, kaip sveikatos priežiūros įstaigų, veiklos perspektyva.

Atsižvelgiant į sutrikusio vystymosi kūdikių namuose augančių vaikų amžių, į įstaigos tipą (sveikatos priežiūros) ir įstaigos tipo sąlygotas dominuojančias paslaugas (sveikatos priežiūros), šioms įstaigoms ir juose apgyvendintų vaikų individualių poreikių vertinimui turėtų būti skirtas ypatingas dėmesys ir su šių vaikų perkėlimu iš sveikatos priežiūros įstaigų susijusių priemonių įgyvendinimui turėtų būti teikiamas prioritetas.

1.15. Kaip minėta 1.8. punkte, situacijos analizė, sąlygojanti realių ir įgyvendinamų tikslų suformulavimą, tikslingą lėšų panaudojimą, turėtų būti atlikta prieš formuluojant Programos tikslus, uždavinius ir priemones. Todėl siūlytina apsvarstyti prieš patvirtinant Programą, jos vertinimo kriterijus ir siekiamų reikšmių sąrašą, taip pat veiksmų planą bei numatant priemones ir jų finansavimui reikalingas lėšas. Todėl 13.3.4 numatytos priemonės (įgyvendinimo kryptis), taip pat institucinės globos personalo nuomonės bei pasirengimo dalyvauti alternatyvios globos sistemos kūrime analizė turėtų būti atlikta prieš Programos tvirtinimą (nors numatyta atliktų suaugusių asmenų su negalia pertvarkomų įstaigų personalo kompetencijos ir motyvacijos pereiti dirbti į bendruomenines paslaugas teikiančias įstaigas įvertinimą, 15.2.5 punktas).

1.16. Pertvarkant sutrikusio vystymosi kūdikių namus, likusių be tėvų globos vaikų, neįgalių vaikų globos namus ir numatant šio uždavinio įgyvendinimo kryptis, pasigendama prioritetinio dėmesio vaiko gražinimui į biologinę šeimą (suteikiant šeimai realius jos poreikius atitinkančias kokybiškas paslaugas bendruomenėje) arba vaiko globos (rūpybos) šeimoje. Programos 13.3.8 punktas aiškiai nurodo, kad vaikų, ypač iki 3 metų amžiaus, patekimo į vaikų globos namus ribojimas bus įgyvendinamas kuriant šeimos (specializuotus) modelio namelius vaikams bendruomenėje, t.y. iš esmės paliekant institucinę sistemą.

1.17. Deinstitutionalizacijos procese labai svarbu nustatyti aiškius paslaugų kokybės standartus, kurie turėtų būti taikomi visoms paslaugoms, nepriklausomai, ar paslaugas teikia nevyriausybinis sektorius, bendruomenės, ar valstybinės (savivaldybių) įstaigos, taip pat numatyti jų užtikrinimo (patikros) ir intervencijos sistemą, priešingu atveju nebus užtikrinta, jog paslaugų kokybė bus gerinama tolygiai. Tačiau Programos dalyje, skirtoje uždavinių, susijusių su vaikais (likusiais be tėvų globos, neįgaliais) įgyvendinimui, priešingai nei suaugusių asmenų, turinčių negalią (15.1.4), nenumatyta nustatyti paslaugų teikimo standartus ir kokybės reikalavimus.

1.18. Atsižvelgiant į tai, kad Programos 13.3.5 punkte numatyta parengti pertvarkomų vaikų globos namų veiksmų planus, siūlytina papildyti Programos 19 punktą, numatant, jog vaikų globos namai dalyvauja įgyvendinant Programą.

1.19. Siūlytina nustatyti Programos tikslų ir uždavinių, taip pat priemonių įgyvendinimo vertinimo mechanizmą, vertinimo periodiškumą (numatant tarpinius vertinimus) ir galimybę, atsižvelgiant į tarpinio (periodinio) vertinimo rezultatus keisti (tikslinti, papildyti) vykdomas priemones. Priešingu atveju nebus užtikrintas efektyvus lėšų panaudojimas ir nurodyto strateginio tikslo įgyvendinimas.

2. Dėl Programos įgyvendinimo vertinimo kriterijų ir siekiamų reikšmių sąrašo (toliau – Reikšmių sąrašas).

2.1. Programos 20 punkte numatyta, kad Programos stebėseną vykdys Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sudaryta tarpinstitucinė darbo grupė, todėl siūlytina suderinti šio punkto nuostatas su Reikšmių sąrašu.

2.2. Reikšmių sąrašo 1 tikslo vertinimo kriterijaus „Vaikų, patenkančių į globos (rūpybos) sistemą, skaičius“ kiekybinė išraiška, atsižvelgiant į tai, kad kiekvienais metais mažėja bendras vaikų skaičius, vertintinas kritiškai, nes kiekybinis rodiklis neatspindės realių pokyčių. Atskaitos tašku siūlytina imti globos (rūpybos) sistemoje esančių vaikų procentinį santykį su bendru vaikų skaičiumi ir, siekiant kriterijaus bei rodiklio, išreiškiančio priemonių efektyvumą, siūlytina nustatyti siekiamą 2020 metais procentinį santykį. Taip pat atkreiptinas dėmesys į vaikų globos (rūpybos) sistemos ir vaikų institucinės globos (rūpybos) sistemos skirtumus.

2.3. Reikšmių sąrašo 2 punktą papildyti ir paslaugų teikėjų skaičiaus kriterijumi, taip pat kriterijais, leidžiančiais įvertinti paslaugų spektro didinimo, paslaugų prieinamumo ir teikiamų paslaugų atitikimo realioms paslaugų gavėjų poreikiams pokyčius, taip pat leisiančiais įvertinti suteiktų paslaugų kokybę.

2.4. Reikšmių sąrašo 4 punkte (stiprinti ir skatinti fizinių asmenų, šeimynų ir nevyriausybinių organizacijų iniciatyvas globoti (rūpintis) vaikais ar teikti socialines paslaugas likusiems be tėvų globos, patiriantiems socialinę riziką, neįgaliems vaikams) siūlytina nustatyti kriterijus ir reikšmes, leisiančias įvertinti vaikų globos (rūpybos) šeimose, šeimynose, įvaikinimų kiekybinius pokyčius (išreiškiant procentine išraiška nuo bendro globojamų (rūpinamų) vaikų skaičiaus). Priešingu atveju, priskiriant numatomas steigti naujo tipo vaikų globos (rūpybos) institucijas ir jas priskiriant bendruomeninių paslaugų kategorijai, nustatytas kriterijus ir jo reikšmė neleis įvertinti realių pokyčių.

2.5. Lyginant Reikšmių sąrašo pateiktų kriterijų reikšmes, skirtas suaugusių asmenų, aptartų Programoje, ir vaikų grupėmis, teigtina, kad didesnis dėmesys deinstitutionalizacijos proceso metu bus skirtas būtent suaugusiems asmenims.

2.6. Tikslintinas Reikšmių sąrašo 14 punkte nurodytas vertinimo kriterijus „visuomenės dalis, palankiai vertinanti aplinką vaikui ir šeimai, procentas“, kadangi neaišku, kaip šis kriterijus susijęs su Programos (deinstitutionalizacijos) tikslais. Siūlytina svarstyti galimybę vertinimo kriterijų formuluoti atsižvelgiant į (potencialių) paslaugų gavėjų vertinimą apie paslaugų prieinamumą ir jų kokybę.

3. Dėl Programos 2014-2020 m. veiksmų plano projekto (toliau –Veiksmų planas).

3.1. Atsižvelgiant į deklaratyvų Programos pobūdį ir į tai, kad uždaviniai iškelti labai abstraktūs ir nėra aiškios vizijos kaip bus vykdoma deinstitutionalizacija, Veiksmų plano priemonės yra fragmentiškos ir nenuoseklios, kai kurios trunka nepagrįstai ilgą laiką ar numatytos vykdyti ne laiku). Priemonės, skirtos vaikų institucinės globos sistemos pertvarkai (deinstitutionalizacijai) turėtų būti peržiūrėtos iš esmės ir įvertinta, ar siūlomoms priemonėms yra pakankamas ne tik deinstitutionalizacijos proceso tikslams pasiekti, bet ir bent iš dalies pasiekti Reikšmių sąrašo nustatytus rodiklius.

3.2. Siūlytina iš esmės peržiūrėti numatomas priemones ir, nepritarus siūlymui situacijos analizę atlikti ir nustatyti teikiamų pasiūlą ir trūkstamų paslaugų poreikį Programos parengimo metu, visų pirma atlikti situacijos vertinimą, numatant laikotarpį ne vėlesnį nei 2014 m., ir išsikeliant aiškius tikslus kokios paslaugos bendruomenėje turi atsirasti, sudaryti teises prielaidas numatomiems pokyčiams (2014 m.) ir ne vėliau kaip 2015 metais pradėti vykdyti institucinės globos sistemos pertvarką (pilotiniai projektai ir pan.).

3.3. Veiksmų plane turi atsirasti labai konkrečios ir realiai įgyvendinamos priemonės, skatinančios vaikų globą (rūpybą) šeimoje, įvaikinimą, socialinio darbo su šeima efektyvumą bei numatyti kokybės vertinimo mechanizmai.

Pagarbiai

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė

Edita Žiobienė